

Marcin Gryczka

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Handlu Zagranicznego i MSE
gryczka@wneiz.pl

ZMIANY KONKURENCYJNOŚCI WYBRANYCH KRAJÓW W KONTEKŚCIE POSTULATU REINDUSTRIALIZACJI

Streszczenie: Celem artykułu jest ukazanie zmieniającej się roli sektora wytwórczego w gospodarkach wybranych krajów, ze szczególnym uwzględnieniem analizy wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Aby odnieść się do postulatu o konieczności reindustrializacji gospodarek krajów wysoko rozwiniętych, przeprowadzono również analizę wybranych mierników poziomu konkurencyjności krajów. Artykuł składa się z trzech części, z których pierwsza poświęcona jest analizie zmian struktury PKB pod kątem roli przemysłu wytwórczego, druga – porównaniu strumieni napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich, a w trzeciej przeanalizowano wartości wskaźników międzynarodowej specjalizacji (TC) i ujawnionych korzyści komparatywnych (RCA) wybranych krajów dla towarów wysoko zaawansowanych technicznie oraz wyspecjalizowanych usług biznesowych. Z przeprowadzonych analiz wynika, że w ostatnich dwóch dekadach nastąpiła znaczna dezindustrializacja krajów wysoko rozwiniętych w porównaniu z szybko rozwijającymi się krajami azjatyckimi i BRICS, a pogarszająca się ich konkurencyjność uzasadnia podjęcie działań zmierzających do reindustrializacji, zwłaszcza w świetle występujących coraz częściej ponadregionalnych kryzysów gospodarczych.

Słowa kluczowe: reindustrializacja, pozycja konkurencyjna, handel międzynarodowy.

Wprowadzenie

Na współczesną gospodarkę światową i handel międzynarodowy wpływ miało wiele zjawisk, które wystąpiły w ostatnich dekadach. Rozwój technologii telekomunikacyjno-informatycznych przyczynił się do upowszechnienia Internetu, a w konsekwencji umożliwił rozwój handlu elektronicznego i świadczenie wielu

nowoczesnych usług. Ukształtowanie się dostępnego całą dobę globalnego rynku finansowego sprzyjało z kolei niespotykanej wcześniej mobilności kapitału w skali międzynarodowej. Dynamika przepływów zachodzących w gospodarce światowej oraz gęstniejąca sieć powiązań między jej podmiotami, nasilająca się konkurencja globalna, nieustający wyścig technologiczny, presja na maksymalizację wyników finansowych wywierana przez udziałowców to tylko niektóre czynniki sprzyjające wybuchom lokalnych kryzysów gospodarczych, które coraz częściej przekształcają się w kryzysy ponadregionalne. W kontekście najpoważniejszego od czasu wielkiej depresji krachu gospodarczego z lat 2007-2009 pojawiły się zatem opinie, że główną przyczyną narastania kryzysów globalnych jest oderwanie sektora finansowego od sfery gospodarki realnej, a antidotum na to może być reindustrializacja.

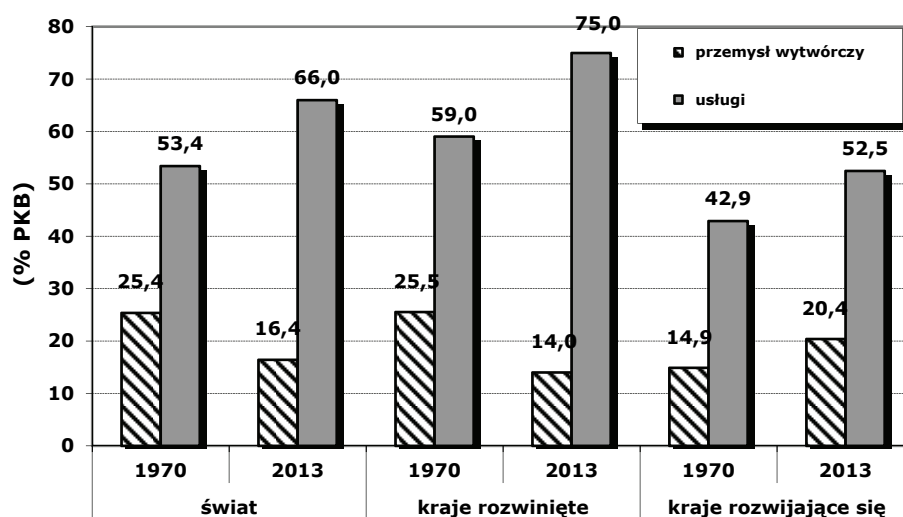
Celem artykułu jest ukazanie zmieniającej się roli sektora wytwórczego w gospodarkach wybranych krajów, ze szczególnym uwzględnieniem analizy wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na ten proces. W kontekście postulatu reindustrializacji stwierdza się, że ma to również związek ze znacznymi przekształceniami specjalizacji międzynarodowej i przewag komparatywnych wybranych krajów. Ze względu na poruszane kwestie artykuł ma charakter empiryczny, a zaprezentowane wyniki badań bazują na danych statystycznych z lat 1995-2014 publikowanych przez organizacje międzynarodowe (UNCTAD, Bank Światowy, OECD, WTO). W pracy wykorzystano przede wszystkim analizę trendu, jak również niektóre mierniki poziomu konkurencyjności krajów. W celach porównawczych analizą objęto największe gospodarki Złotej Triady, kraje BRICS, wybrane kraje Azji Południowo-Wschodniej oraz Polskę.

1. Zmiany stopnia uprzemysłowienia wybranych krajów

Postulat reindustrializacji, obecnie podnoszony w ramach powszechnej dyskusji dotyczącej zapobiegania kryzysom gospodarczym i łagodzenia ich skutków ekonomicznych, politycznych i społecznych, nie jest nowy. Pojęcie reindustrializacji rozumianej jako stopniowe przechodzenie od tradycyjnych (tj. kapitałochłonnych, surowcochłonnych, energochłonnych i pracochłonnych) do „intelektualnie intensywnych” gałęzi przemysłu bazujących na zaawansowanych technologiach i wysoko wykwalifikowanej kadrze pracowników jest poruszane w literaturze przedmiotu już od kilku dekad [Manufacturing Studies Board Assembly of Engineering, 1981, s. 29 i nast.; Rothwell, Zegveld, 1985, s. 1 i nast.; Norton, 1989, s. 188-202]. Należy także podkreślić, że o konieczności podjęcia działań mających na celu reindustrializację krajów wysoko rozwiniętych zaczęto dyskutować w okresie postępującej ich dezindustrializacji, tj. w drugiej połowie XX w.

Jak można zauważyć na rys. 1, w ciągu ponad czterech dekad udział sektora wytwórczego w światowym PKB zmalał o 9 punktów procentowych, a udział sektora usług wzrósł o ponad 12 punktów procentowych. Dezindustrializacja przebiegała znacznie szybciej w krajach wysoko rozwiniętych (spadek udziału sektora wytwórczego w PKB o 11,5 punktu procentowego), a kraje rozwijające się odnotowały wzrost udziału sektora wytwórczego w PKB z niespełna 15% w 1970 r. do ponad 20% w 2013 r.

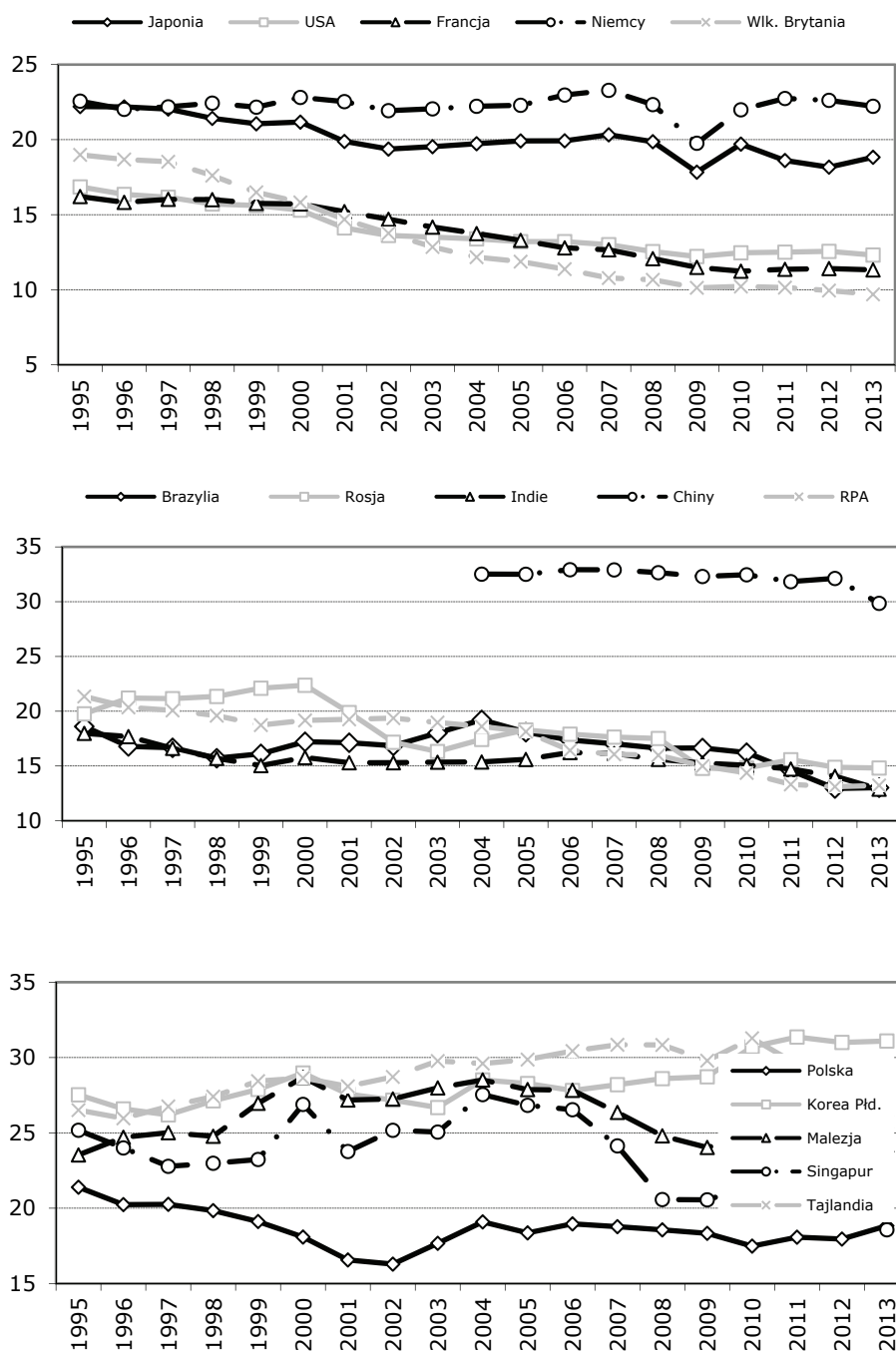
W latach 1995-2013 wśród wysoko rozwiniętych krajów Złotej Triady można dostrzec dwie wyraźne tendencje (por. rys. 2). W Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji udział przemysłu wytwórczego w PKB znacząco się zmniejszył, z kolei w Niemczech i Japonii utrzymał na prawie niezmiennym poziomie. Wyjątkiem był 2009 r., w którym udział tego sektora spadł w tych ostatnich krajach, co było prawdopodobnie spowodowane globalną dekonjunkturą, między innymi w branży motoryzacyjnej.

Rys. 1. Udział przemysłu wytwórczego (tj. bez branży wydobywczej i budownictwa) oraz sektora usług w PKB w latach 1970-2013

Źródło: [www 1].

W krajach BRICS wartość analizowanego wskaźnika zmniejszyła się średnio o 5 punktów procentowych. Wyjątkiem były Chiny, gdzie udział przemysłu wytwórczego w PKB był rekordowo wysoki (powyżej 30%), a nieznaczny spadek wystąpił jedynie w 2013 r. Mogło to być spowodowane zarówno czynnikami wewnętrznymi (przegrzaniem chińskiej gospodarki), jak i zewnętrznymi, tj. zbyt wolno rosnącym popytem na towary chińskie w wychodzących z kryzysu krajach wysoko rozwiniętych.

Rys. 2. Udział przemysłu wytwórczego w PKB wybranych krajów w latach 1995-2013

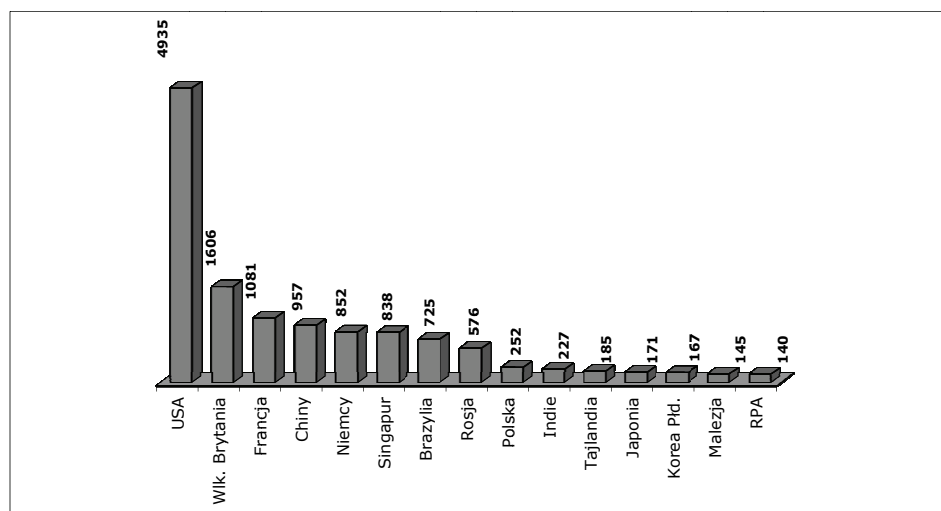
Źródło: [www1].

Przedstawione na rys. 2 porównanie udziału przemysłu wytwórczego w PKB Polski i wybranych krajach należących do tak zwanych azjatyckich tygrysów wypada zdecydowanie na korzyść tych drugich. Wartość analizowanego wskaźnika w polskiej gospodarce zdecydowanie spadła w początkowym okresie transformacji ustrojowej (1995-2002), a w nowo uprzemysłowionych krajach Azji Południowo-Wschodniej wzrosła, zbliżając się we wszystkich do poziomu 30%. W kolejnej dekadzie wysoki udział przemysłu wytwórczego w PKB utrzymał się w Korei Południowej i Tajlandii, a w Polsce zbliżył się do poziomu 20%, co po części mogło być spowodowane akcesją do Unii Europejskiej i otwarciem rynku wspólnotowego na polskie towary, jak również napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

2. Skala napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) jest niewątpliwie czynnikiem sprzyjającym zmianom udziału poszczególnych sektorów gospodarki w PKB, jednak trudno jednoznacznie określić, jaka jest jego siła oddziaływania w tym zakresie. Analizując skumulowane wartości napływu BIZ do krajów będących przedmiotem badań, można zauważyć, że w 2013 r. największymi ich beneficjentami były kraje wysoko rozwinięte – Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Francja (por. rys. 3). Dopiero na czwartym miejscu znalazły się Chiny, wyprzedzając nieznacznie Niemcy. Skumulowany napływ BIZ do Polski kształtował się na poziomie zbliżonym do Indii, ale był prawie dwukrotnie niższy niż w Rosji¹.

¹ Biorąc pod uwagę zasób napływu BIZ *per capita*, zdecydowanym liderem był Singapur (prawie 155 tys. USD), za którym uplasowały się kraje wysoko rozwinięte – Wielka Brytania, Francja, USA i Niemcy (odpowiednio 25,3, 16,3, 15,2 i 10,3 tys. USD). Polska, z kwotą prawie 6600 USD, wyprzedza zarówno większość analizowanych krajów rozwijających się, jak i Japonię (na podstawie [www 2]).

Rys. 3. Skumulowana wartość napływu BIZ w wybranych krajach w 2013 r. (w mld USD)

Źródło: [www 1].

Jeśli chodzi o skalę napływu BIZ wyrażoną w relacji do PKB, to w latach 1995-2013 najwięcej tych inwestycji napłynęło do Singapuru, Unii Europejskiej, Tajlandii i Malezji, a najmniej – do Japonii, Chin, Indii i Korei Południowej (por. tabela 1). Największą dynamiką tego wskaźnika charakteryzowały się kraje BRICS, tj. Rosja (prawie 20-krotny wzrost), Indie (prawie 8-krotny wzrost) oraz Brazylia (5-krotny wzrost), a z pozostałych – Polska i Japonia. Warto dodać, że w przypadku krajów rozwijających się o dużym udziale przemysłu wytwórczego w PKB (Chiny i Korea Południowa) napływ BIZ w relacji do PKB był zdecydowanie najmniejszy (odpowiednio 10,3 i 13,7%), co może wskazywać, że zostało to osiągnięte raczej za sprawą inwestycji podmiotów krajowych niż zagranicznych. Z kolei dane dotyczące Polski pokazują, że relatywnie niskiemu udziałowi sektora wytwórczego w PKB towarzyszył znaczny napływ BIZ. Odnotowany w latach 1995-2013 wzrost tych inwestycji z niespełna 6% do prawie 50% PKB oznacza, że pewna ich część została skierowana do sektorów pozaprzemysłowych, w szczególności do sektora usług (dowodzi tego na przykład wysokie miejsce Polski wśród lokalizacji centrów usług wspólnych czy outsourcingu procesów biznesowych (BPO) [ABSL, 2015]).

Tabela 1. Skumulowana wartość napływu BIZ w wybranych krajach w latach 1995-2013 (w % PKB)

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2010	2013	Dynamika 1995=100
Japonia	0,6	1,1	2,2	3,9	3,5	583
Stany Zjednoczone	13,0	26,9	21,4	22,7	29,2	225
Unia Europejska (UE-28)	12,8	27,6	34,5	44,7	49,5	387
Francja	14,8	29,4	41,5	38,5	39,5	267
Niemcy	6,6	14,4	17,2	21,7	23,5	356
Wielka Brytania	16,9	31,0	36,7	49,5	63,4	375
Polska	5,6	20,0	29,9	45,9	48,8	871
Brazylia	6,2	19,0	20,6	31,8	32,2	519
Rosja	1,4	12,4	23,6	32,2	26,8	1914
Indie	1,5	3,5	5,2	12,1	11,8	787
Chiny	13,4	16,2	11,9	9,9	10,3	77
RPA	9,9	32,7	39,1	49,4	39,7	401
Korea Płd.	3,4	8,2	12,4	13,2	13,7	403
Malezja	29,9	54,1	31,0	41,1	46,6	156
Singapur	75,4	117,2	189,0	268,7	294,2	390
Tajlandia	10,5	24,7	33,3	42,2	45,4	432
Kraje rozwinięte	10,7	22,4	25,1	31,7	36,3	339
Kraje rozwijające się	14,3	25,0	25,9	31,3	30,9	216
Świat	11,3	22,9	25,3	31,7	34,2	303

Źródło: [www1].

3. Reindustrializacja a pozycja konkurencyjna

W kontekście wspomnianego wcześniej postulatu reindustrializacji należy zatem zastanowić się, czy i w jakim zakresie zmieniła się pozycja konkurencyjna krajów rozwiniętych i rozwijających się w rezultacie zjawisk zachodzących w ostatnich dekadach w gospodarce światowej. W tym celu w tabeli 2 przedstawiono wybrane wskaźniki handlu międzynarodowego obliczone dla towarów wysoko zaawansowanych technicznie. Analizując wartości wskaźnika międzynarodowej specjalizacji TC, można zauważyć, że w zakresie tej grupy towarowej przewagę konkurencyjną zwiększyły Niemcy, a spośród krajów rozwijających się – Chiny oraz azjatyckie tygrysy. Warto podkreślić, że w badanym okresie znacznie zmniejszyła się przewaga konkurencyjna Japonii, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Wskaźnik międzynarodowej specjalizacji Polski w zakresie wyrobów *high-tech* uległ poprawie w ostatniej dekadzie, jednak w dalszym ciągu kształtuje się na bardzo niskim poziomie (w 2013 r. jego wartość była nawet identyczna jak w Stanach Zjednoczonych)².

² W ramach niniejszego artykułu przyjęto, że do grupy produktów wysokiej techniki (*high-tech*) należą następujące kategorie towarów wg SITC 3: 54 (leki i farmaceutyki), 752 (sprzęt kompu-

Te spostrzeżenia znajdują potwierdzenie w danych dotyczących kształtowania się wskaźnika ujawnionych korzyści komparatywnych (RCA). Największą przewagę komparatywną w odniesieniu do wyrobów wysoko zaawansowanych miały kraje Azji Południowo-Wschodniej, ale wartości wskaźnika RCA wykazywały tendencję malejącą. Z kolei Chiny zdecydowanie zwiększyły tak mierzoną przewagę komparatywną, czego dowodzi wzrost wartości wskaźnika RCA z 0,56 do 1,80. Spośród krajów wysoko rozwiniętych wskaźnik RCA znacznie powyżej jeden utrzymał się jedynie we Francji, a w Stanach Zjednoczonych i Niemczech tylko nieznacznie przekroczył tę wartość graniczną. Należy jednak podkreślić, że wartość wskaźnika RCA dla Stanów Zjednoczonych systematycznie malała, podczas gdy Niemcy odnotowały jego wzrost w badanym okresie. W przypadku USA może być to skutkiem przenoszenia za granicę produkcji dóbr zaawansowanych technicznie (w efekcie postępującej dezindustrializacji), a w przypadku Niemiec – polityki gospodarczej zmierzającej do zwiększenia roli przemysłu, zwiększania wydatków B+R oraz wspierania konkurencyjności i innowacyjności krajowych podmiotów.

Tabela 2. Wskaźnik międzynarodowej specjalizacji (TC) i wskaźnik ujawnionych korzyści komparatywnych (RCA) wybranych krajów dla towarów wysoko zaawansowanych technicznie (*high-tech*) w latach 1995-2013

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2010	2013
	TC				
1	2	3	4	5	6
Japonia	2,21	1,58	1,25	1,07	0,76
USA	1,08	1,00	0,89	0,68	0,62
UE-28	b.d.	0,89	1,03	0,93	1,14
Francja	1,29	1,24	1,19	1,15	1,20
Niemcy	1,11	1,11	1,15	1,13	1,35
Wielka Brytania	1,16	0,93	1,00	0,83	0,78
Polska	0,26	0,17	0,28	0,47	0,62
Brazylia	0,15	0,55	0,60	0,30	0,24
Rosja	b.d.	0,53	0,18	0,07	0,12
Indie	0,44	0,50	0,29	0,47	0,73
Chiny	0,69	0,77	0,94	1,16	1,17
RPA	b.d.	0,18	0,17	0,21	0,20
Singapur	1,26	1,34	1,33	1,39	1,38
Malezja	0,89	1,07	1,25	1,09	1,12
Korea Płd.	1,26	1,25	1,68	1,95	1,86
Tajlandia	0,81	0,86	1,11	1,24	0,87

terowy), 764 (sprzęt telekomunikacyjny), 776 (podzespoły elektroniczne), 792 (sprzęt lotniczy i kosmiczny), 87+881+884 (przrządy naukowe i optyczne) oraz 891 (broń i amunicja). Taka definicja tej grupy towarowej jest zgodna z definicjami stosowanymi we współczesnej literaturze przedmiotu [Wysokińska 2001, s. 83-92, 179; World Bank, 2015, s. 104-105].

cd. tabeli 2

1	2	3	4	5	6
RCA					
Japonia	1,62	1,26	1,08	0,93	0,91
USA	1,72	1,62	1,56	1,15	1,04
UE-28	b.d.	0,36	0,42	0,40	0,44
Francja	1,03	1,04	1,08	1,42	1,52
Niemcy	0,81	0,86	0,98	1,01	1,06
Wielka Brytania	1,54	1,25	1,22	1,03	0,83
Polska	0,24	0,20	0,22	0,46	0,50
Brazylia	0,16	0,64	0,42	0,27	0,23
Rosja	b.d.	0,11	0,06	0,04	0,07
Indie	0,26	0,22	0,24	0,38	0,53
Chiny	0,56	0,85	1,53	1,72	1,80
RPA	b.d.	0,16	0,18	0,17	0,17
Singapur	3,02	2,73	2,53	2,35	2,35
Malezja	2,17	2,01	2,18	1,78	1,76
Korea Płd.	1,76	1,59	1,83	1,76	1,62
Tajlandia	1,13	0,94	1,17	1,09	0,92

Źródło: Na podstawie [www 3; www 4].

Podobnie jak w przypadku wskaźnika TC, wartość wskaźnika RCA dla Polski wzrosła w badanym okresie ponaddwukrotnie, osiągając w 2013 r. poziom 0,5. Oznacza to jednak, że mimo przystąpienia do Unii Europejskiej oraz zmniejszenia różnorodnych ograniczeń administracyjnych w handlu zagranicznym nasz kraj nie dysponuje przewagą komparatywną w zakresie wyrobów wysokiej techniki. Potwierdza to dość powszechną opinię, że napływające do Polski bezpośrednie inwestycje zagraniczne są kierowane w głównej mierze do gałęzi o niewielkiej wartości dodanej oraz niskim lub najwyżej średnim poziomie techniki. Tym samym nie przekładają się one w większym stopniu na wzrost zaawansowania technicznego działających w kraju zakładów przemysłowych (krajowych i filii koncernów zagranicznych), które w rzeczywistości są montowniami wyrobów gotowych bazujących na taniej sile roboczej i różnego rodzaju przywilejach (na przykład ulgach podatkowych w specjalnych strefach ekonomicznych).

Jako uzupełnienie powyższych rozważań, w tabeli 3 zaprezentowano wartości wskaźników TC i RCA dla wysoko zaawansowanych usług biznesowych, takich jak usługi komputerowe i informatyczne, usługi finansowe, usługi doradcze czy opłaty związane z patentami i prawami autorskimi. W latach 2000-2013 przewagę konkurencyjną w zakresie tego rodzaju usług zwiększyły analizowane kraje Unii Europejskiej, przy czym dla Polski wskaźnik ten nadal kształtuje się na poziomie nieznacznie niższym od wartości granicznej. Mimo niewielkiej tendencji spadkowej wskaźnik TC przekraczał w Stanach Zjednoczonych 1, a w Japonii oscylował wokół tej wartości.

Tabela 3. Wskaźnik międzynarodowej specjalizacji (TC) i wskaźnik ujawnionych korzyści komparatywnych (RCA) wybranych krajów dla wysoko zaawansowanych usług biznesowych w latach 2000-2013

Wyszczególnienie	2000	2005	2010	2013
	TC			
Japonia	0,75	1,05	1,03	0,94
USA	1,78	1,72	1,58	1,69
UE-28	b.d.	1,17	1,26	1,32
Francja	1,24	1,14	1,23	1,35
Niemcy	0,70	0,93	1,18	1,17
Wielka Brytania	2,28	2,28	2,35	2,52
Polska	0,54	0,61	0,93	0,93
Brazylia	0,75	0,62	0,61	0,59
Rosja	0,52	0,67	0,62	0,62
Indie	0,71	1,99	1,89	2,35
Chiny	0,85	0,84	0,97	1,02
RPA	0,91	0,63	0,54	0,57
Singapur	0,93	1,20	0,77	0,87
Malezja	0,75	0,67	0,71	0,78
Korea Płd.	0,62	0,62	0,56	0,81
Tajlandia	0,50	0,66	0,47	0,50
RCA				
Japonia	1,15	1,03	1,07	1,06
USA	1,11	1,17	1,18	1,13
UE-28	1,02	1,07	1,11	1,11
Francja	0,83	0,81	1,00	1,03
Niemcy	1,06	1,02	1,10	1,16
Wielka Brytania	1,53	1,47	1,46	1,39
Polska	0,45	0,48	0,79	0,72
Brazylia	1,39	1,06	1,22	1,25
Rosja	0,59	0,66	0,77	0,78
Indie	0,75	1,60	1,41	1,43
Chiny	0,76	0,78	0,82	0,98
RPA	0,49	0,38	0,40	0,37
Singapur	0,95	1,14	0,77	0,83
Malezja	0,97	0,64	0,48	0,61
Korea Płd.	0,70	0,61	0,57	0,71
Tajlandia	0,49	0,58	0,44	0,31

Źródło: Na podstawie [www 5; www 6].

Spośród pozostałych krajów największy, ponadtrzykrotny wzrost wartości wskaźnika międzynarodowej specjalizacji w wysoko zaawansowanych usługach biznesowych odnotowały Indie (zapewne za sprawą pogłębiającej się specjalizacji w usługach komputerowych). Pozostałe kraje rozwijające się z grupy BRICS (z wyjątkiem Chin) oraz kraje Azji Południowo-Wschodniej charakteryzują się wartościami wskaźnika TC poniżej jeden, co potwierdzałoby tezę o ich specjalizacji raczej w produkcji przemysłowej niż w usługach biznesowych.

Podobne tendencje można zaobserwować także w przypadku wskaźnika ujawnionych korzyści komparatywnych RCA. Względą przewagę w eksporcie

usług biznesowych mają kraje wysoko rozwinięte (z analizowanych przede wszystkim Wielka Brytania, Stany Zjednoczone i Niemcy) oraz Indie. W przypadku Polski mimo wyraźnej tendencji wzrostowej wartość wskaźnika RCA dla usług biznesowych nadal kształtuje się poniżej wartości granicznej i w 2013 r. była jedną z najniższych wśród analizowanych krajów (niższe odnotowały jedynie Tajlandia, RPA i Malezja).

Z powyższych rozważań wynika, że kraje wysoko rozwinięte tracą swoją dotychczasową przewagę komparatywną w zakresie dóbr wysoko zaawansowanych na rzecz krajów rozwijających się. Znajduje to potwierdzenie w danych przedstawionych w tabeli 4 (kolorem szarym zaznaczono najwyższe wartości wskaźnika RCA danego kraju w 2014 r.). Jak widać, badane kraje rozwinięte dysponują największą przewagą komparatywną w eksporcie towarów o średnim poziomie zaawansowania technicznego (wyjątek stanowi Francja), kraje BRICS – w eksporcie towarów praco- i zasobochłonnych oraz o niskim poziomie zaawansowania technicznego, a kraje Azji Południowo-Wschodniej – w eksporcie towarów o wysokim poziomie zaawansowania technicznego. Analizując dynamikę wskaźnika RCA w latach 1995-2014, można zaobserwować, że Japonia zwiększyła przewagę komparatywną w eksporcie towarów o niskim i średnim poziomie techniki, a Stany Zjednoczone – jedynie w przypadku towarów o średnim poziomie techniki. Co więcej, mierzona za pomocą wskaźnika RCA przewaga komparatywna Japonii i USA w eksporcie towarów o wysokim poziomie zaawansowania technicznego spadła w badanym okresie aż o ok. 25%.

Tabela 4. Zmiana wartości wskaźnika RCA wybranych krajów dla towarów o różnym poziomie zaawansowania technicznego (w latach 1995-2014)

Wyszczególnienie	Wyroby przetworzone praco- i zasobochłonne			Poziom zaawansowania technicznego wyrobów przetworzonych								
				niski			średni			wysoki		
	1995	2014	Dynamika 1995=100	1995	2014	Dynamika 1995=100	1995	2014	Dynamika 1995=100	1995	2014	Dynamika 1995=100
Japonia	0,29	0,20	69	1,39	1,51	109	1,72	2,10	122	1,37	1,03	75
USA	0,47	0,44	93	0,55	0,71	128	1,12	1,13	101	1,43	1,08	76
EU-28	1,06	1,03	97	1,12	1,14	102	1,15	1,35	117	0,93	1,02	110
Francja	0,85	0,90	106	1,08	0,98	90	1,16	1,17	101	1,04	1,34	129
Niemcy	0,77	0,76	99	1,14	1,09	96	1,56	1,82	117	0,94	1,01	107
Wlk. Brytania	0,63	0,59	93	0,87	0,72	83	1,07	1,26	118	1,41	1,09	77
Polska	2,15	1,71	80	2,27	1,68	74	0,65	1,41	216	0,41	0,71	174
Brazylia	1,05	0,55	53	1,67	1,10	66	0,68	0,55	80	0,37	0,32	87
Rosja	0,21	0,19	91	1,52	1,13	75	0,19	0,17	86	0,28	0,28	97
Indie	2,59	1,69	65	0,91	1,30	143	0,27	0,51	188	0,45	0,73	164
Chiny	2,91	2,52	87	1,54	1,55	100	0,62	1,05	169	0,73	1,38	187
RPA	0,53	0,35	65	1,53	1,27	83	0,61	0,70	114	0,38	0,34	90
Singapur	0,32	0,17	54	0,42	0,47	112	0,57	0,64	113	2,26	2,12	94
Malezja	0,79	0,72	91	0,37	0,50	136	0,39	0,52	132	1,89	1,57	83
Korea Pld.	1,47	0,47	32	1,88	1,91	102	0,89	1,39	157	1,35	1,38	103
Tajlandia	1,69	0,81	48	0,54	0,77	142	0,61	1,32	217	1,10	1,15	104

Źródło: Na podstawie [www 7].

Jeśli chodzi o kraje Unii Europejskiej, to największą poprawę wskaźnika RCA odnotowano w grupie towarów średniego i wysokiego stopnia zaawansowania technicznego. W przypadku Polski wraz z rosnącym zaawansowaniem technicznym wyrobów eksportowanych wskaźnik RCA osiągał coraz niższą wartość. W grupie towarów wysokiej techniki wskaźnik ten wzrósł aż o 74%, jednak nadal największymi przewagami komparatywnymi dysponujemy w eksporcie towarów pracochłonnych oraz relatywnie słabo zaawansowanych technicznie.

W grupie BRICS na szczególne podkreślenie zasługują wyniki uzyskane przez Chiny. Wprawdzie kraj ten ma zdecydowaną przewagę komparatywną w eksporcie towarów praco- i zasobochłonnych, ale szybko rosnąca wartość wskaźnika RCA w grupie wyrobów o wysokim poziomie zaawansowania technicznego wskazuje, że gospodarka chińska zaczyna odgrywać coraz większą rolę w globalnym wyścigu innowacyjnym. Jakkolwiek przewaga komparatywna Chin w eksporcie takich dóbr jest na razie mniejsza niż Singapuru czy Malezji, to wskaźniki RCA tego kraju są już zbliżone do uzyskanych przez Koreę Południową, którą od wielu lat zalicza się do najbardziej innowacyjnych gospodarek świata³.

Podsumowanie

Z doświadczeń związanych z niedawnym załamaniem gospodarki światowej wynika, że większy udział sektora wytwórczego w PKB może stanowić pewne antidotum na negatywne zjawiska towarzyszące nieuniknionym okresom spowolnienia gospodarczego. Promowana w ostatnich latach reindustrializacja nie powinna jednak być rozumiana jako zwykłe odtwarzanie tradycyjnych gałęzi przemysłu (co dość często jest ostatnio akcentowane w polskich sferach politycznych), lecz jako proces przekształcania sfery wytwórczej w taki sposób, aby coraz większe znaczenie mieli w niej wykwalifikowani pracownicy oraz wysoko zaawansowane technologie i wiedza. Takie podejście powinno przełożyć się na wzrost produkcji i eksportu, podniesienie konkurencyjności gospodarki i zwiększenie jej znaczenia w międzynarodowym podziale pracy.

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że w ostatnich dwóch dekadach w większości krajów wysoko rozwiniętych przeważały zjawiska prowadzące do dezindustrializacji. Za sprawą rosnących przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych znaczna część produkcji przemysłowej została przeniesiona z krajów Złotej Triady do krajów rozwijających się, w szczególności do nowo uprzemysłowionych krajów azjatyckich i krajów BRICS. Co więcej, moż-

³ W najnowszym rankingu *Global Innovation Index 2014* Korea Południowa została sklasyfikowana na 16. miejscu, a z krajów nowo uprzemysłowionych wyprzedziły ją jedynie Singapur i Hongkong [Cornell University, INSEAD, and WIPO, 2014, s. xxiv].

na również dostrzec przejawy pogłębiania się specjalizacji międzynarodowej wymienionych krajów także w zakresie wysoko specjalistycznych usług biznesowych. Potwierdzeniem zmian zachodzących w kierunkach specjalizacji międzynarodowej są niewątpliwie wyniki przeprowadzonej analizy wskaźników TC i RCA wskazujące, że w handlu dobrami wysoko zaawansowanymi kraje wysoko rozwinięte tracą stopniowo przewagę przede wszystkim na rzecz dynamicznie rozwijających się gospodarek azjatyckich. W przypadku Polski można dostrzec pewne pozytywne tendencje, jednak ze względu na niską innowacyjność naszej gospodarki oraz charakter napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych nasz eksport jest nadal zdominowany przez dobra o relatywnie niewielkim zaawansowaniu technicznym.

Literatura

- Norton R.D. (1989), *Reindustrialization and Economic Development Strategy*, „Economic Development Quarterly”, Vol. 3, No. 3.
- Manufacturing Studies Board Assembly of Engineering, National Research Council (1981), *Reindustrialization or New Industrialization: Minutes of a Symposium*, Washington.
- Rothwell R., Zegveld W. (1985), *Reindustrialization and Technology*, Longman, London.
- Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL) (2015), *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2015*, Warszawa.
- Cornell University, INSEAD, and WIPO (2014), *The Global Innovation Index 2014. The Human Factor in Innovation*, Fontainebleau, Ithaca, and Geneva.
- World Bank (2015), *World Development Indicators 2015*, Washington.
- Wysokińska Z. (2001), *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Lódź.
- [www 1] UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=95> (dostęp: 29.07.2015).
- [www 2] UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=89> (dostęp: 30.07.2015).
- [www 3] UN Comtrade Database, <http://comtrade.un.org/> (dostęp: 20.07.2015).
- [www 4] Bank Światowy, <http://data.worldbank.org/> (dostęp: 21.07.2015).
- [www 5] Światowa Organizacja Handlu, <http://stat.wto.org/> (dostęp: 25.07.2015).
- [www 6] UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=17629> (dostęp: 25.07.2015).
- [www 7] UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=24739> (dostęp: 25.07.2015).

**SELECTED COUNTRIES' COMPETITIVENESS CHANGE
IN THE CONTEXT OF REINDUSTRIALIZATION POSTULATE**

Summary: The purpose of this paper is to confirm the changing role of manufacturing sector in selected economies, including predominant significance of foreign direct investments. Some competitiveness level measures have been also investigated due to growing demands for reindustrialization of highly developed economies. The paper consists of three main parts. The analysis of GDP composition changes with respect to the importance of manufacturing sector has been presented in the first part, and the second one is devoted to the foreign direct investment inflows comparison for selected economies. On the other hand, the third part includes the analysis of international specialization (TC) and revealed comparative advantage (RCA) indices calculated for high-tech products and specialized (i.e. knowledge based and skill-intensive) business services. The conducted research has revealed that deindustrialization of highly developed countries took place on a considerable scale in two last decades, especially in comparison with fast developing Asian countries and BRICS countries. Decreasing competitiveness of Golden Triad countries requires thus quick and diverse actions leading to reindustrialization, especially in the light of supra-regional economic crises, which occur more and more often.

Keywords: reindustrialization, competitive position, international trade.